

MAANOORED

TÕUSVA PÕLVE TULEVIKU TÄHISED

PÕLLUMAJANDUSLIK NOORSOO KUUKIRI

1938

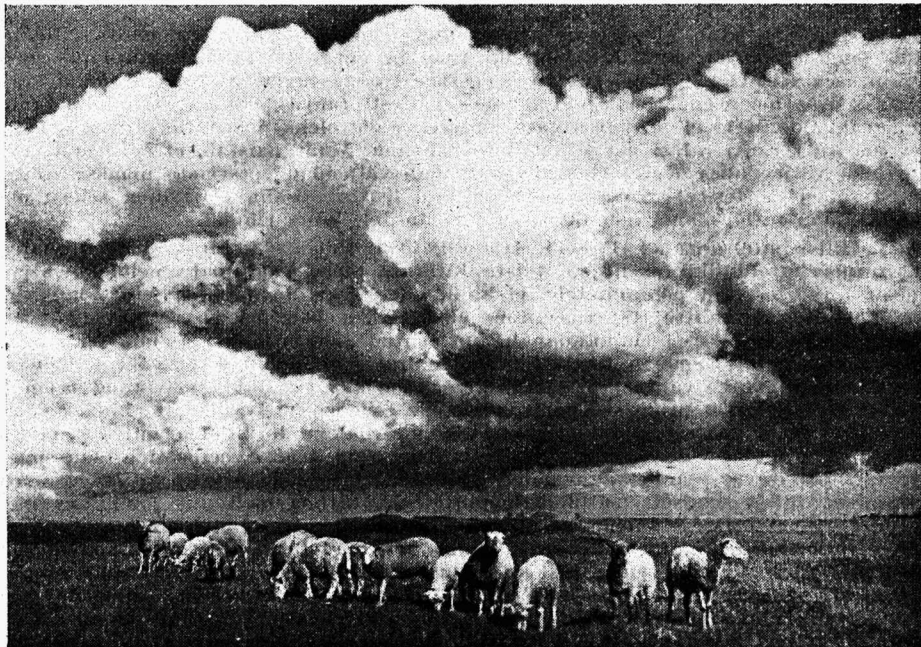
VI aasfakäik

Toimetaja A. ECKBAUM. Vastutav toimetaja E. JUST.
Väljaandja EESTI PÕLLUMEESTE KESKSELTS.

Toimetus ja talitus: Tallinn, Pärnu mnt. 6, pk. 54, tel. 484-15.
Tellimishind: 120 snt. aastas, 65 snt. poolaastas.

Nr. 10

Oktoober

Oma maa korrastamine ja kaunistamine on kutsumus, mis Eesti rahvale on saadetud.

Prof. J. U l u o t s a Isamaaliidu kongressil peetud kõnest.

„Lähem vaatlus näitab, et füüsiline inimene on õige tihedalt seotud oma lähema ümbrusega. Esimesel silmapilgul võib üksikinimene paista küll vahest eraldi-seisvana oma ümbrusest, niivõrd, kui võrd see puutub inimese seesmisse olemusse. Lähem juurdlus aga tõendab vastupidist, sest inimese sisemaailm kujundub ju ainult neist tajumisist, mida lähem või kaugem ümbrus talle nägemise- ja kuulmismeelte kaudu pakub. Sel viisil on inimene paratamatult seotud oma lähema ümbruse ja maapinnaga.

Teisalt omandab inimene suure osa oma seesmisest maailmast neilt, kes teda kasvatavad nagu vanematelt, õpetajatelt j. t. Nii siis ma tahaksin püstitada väite, et inimene nii psüühilise kui ka füüsilise olevusena on lähedalt ja otsustavalt seotud oma ruumi, oma maaala ja oma territooriumiga.

Sama, mis praegu öeldud üksiku inimese kohta maksab ka inimgruppide kohta. On arvamusi, mille järele inimgrupid sõltuvad suurel määral majanduslikkudest, rahalistest ja muudest vahetõendest. Ei saa salata, et tööpoolest inimgrupid asetuvad raamidest, mis rassilist, majanduslikku ja muud ilmet kannavad. Juba ammu on tähele pandud kõikide rahvaste ja inimgruppide juures, et loodus on oma mõjuga tähtsalt ja otsustavalt tegev. Kui selle seisukoha omaks võtame, siis tuleb rahvast vaadelda kui teatavat organismi, keda küll võib vaadelda omate, kuid kes osutub täiesti seotuks maaga, millel ta asub.

Maa määrab ise selle, kuidas rahvas oma elukäiku saab kujundada, missugused vahendid rahva käsutuses seisavad. Rahva arusaamised ja tõekspidamised on seotud selle ruumiga, kus ta asub. Järjekult iga rahvas on teatava määranil looduse enda poolt kutsutud neid ülesandeid täitma, mis loodus maakera vastava osa näol ülesandeks on seadnud.

Minule paistab, et sarnane arusaamine ei ole Eestiski mingi uudis. Niipalju kui jõuame vanade eestlaste hingellu tungida nende andmete kaudu, mis meie käsutuses seisavad, näeme, et vanad eestlased väga tugevasti tundsid endid lähemas seoses loodusega. Seniajani teame, et Eesti rahvas end kaua on nimetanud maarahvaks. Meie ei pruugi arvata, et see vaade oleks püstitatud ainult selleks, et märkida Eesti rahva asendit põllutöörahvana. Mulle paistab, et eeltoodud arusaamisi väljendades sõna „maarahvas“ tahab väljendada eestlaste maasse suhtumist selles mõttes, et rahvas ise tundis end teatava osana või lülina, sellest olevana, kuhu ta oli elama asunud ja saatuse tahtel elama jäänud.

Hilisematel aegadel, 13.—14. sajandil, Eesti rahva ellu tungisid uued vaated, iseäranis katoliikliku ja hiljem teiste kirikute oma. Vaatamata nendele väljastpoolt importeeritud põhimõtetele, ei kadunud sellega meie rahva suure hulga ja ka kohalikkude valitsejate arusaamine elust. Ka meie võõrkeelsed valitsejad vaatasid ikka kogu Eesti elanikkonnale kui teatud rahvastikule ja endale kui selle maa valitsejatele. Sellega territoriaalne põhimõte ei kadunud ka võõraste juures meie maa kohalike valitsejate ajal. Tuleb tähendada, et ainult möödunud sajandil, 50. ja 60. aastatest peale see põhivaade meie tolleaegsete valitsejate kihis hakkas kaduma. Meie valitsevad kihid hakkasid end rohkem kujutlema mitte sedavõrd Eesti maa-ala ja sinne rahva valitsejatena, vaid teatud eelpostina suuremast riigist. Huvitaval kombel aga samal ajal, kui meie tolleaegsete valitsejate arusaamised territoriaalselt seisukohalt purunesid, tärkas meil uus jõud, kes kõik need omaks võttis. Mõtlen selle all Eesti rahvuslikku ärkamist. Teate kõik, et meie rahvuslik ärkamine kõigepealt ilmnis selles, et tekkis teatud rahvuslik arusaamine meie maast, tema ilust ja muust. Meie kasutame suurel määral veel praegugi neid laule, mis tol ajal loodi. See oli rahvuslik ärkamine, rahvuslik arusaamine aga ühtlasi ka territoriaalne arusaamine Eesti maast kui mingist omaette nähtusest, mida eestlased asustavad ja mida nemad on kutsutud korraldama.

Meie teame, et ka praktilises elus seda ülesannet teostati. Aga vähe sellest. Kui jälgime, milliste tähistega all toimus Eesti Vabadussõda, see kõige suurem sündmus Eesti uumas ajaloos, siis märkame, et siin on suurim jõupingutus rahvaste enesemääramise õiguses eestlaste suhtes, tähendab meie õigus ise oma saatust määrata.

Kui Vabadussõja löögid raksatusid riigipiiridel ja kui selja taga pandi toime maareform, siis oli see sama arusaamine, mis sajanendeid Eestis püsinud.

Oma maa kõikkülgne korrastamine ja kaunistamine on kutsumus, mis Eesti rahvale on saadetud, et ta seda maad kõrgelt hariks ja kasutaks, kus ta on saatuse tahtel määratud elama. Säärselt vaatepunktilt ka töö omab palju suurema ja õilsama ülesande. Kui kõnesolevalt vaatepunktilt Eesti elu hindame, siis ei saa olla Eestis ühtki maalapist, mida võiksime nimetada Vargamäeks, kust üks või teine tahaks põgeneda, vaid ümberpöörduvalt — meie maa on see rüpe, kust elu oleme saanud ja kuhu edaspidi jälle oma elu jätame.”

Hormoonid mõjutavad taimede kasvu.

Loomade kehaesinevatest hormoonidest, erilistest ainetest, mis mõjutavad loomade kasvu ja mitmeti soolade tegevust, on paljud kuulnud, kuid taimede hormoonide uurimused on veel niivõrd viimase aja teaduse saavutused, et pea kõigil taimedega tegelejatel on need teadmata ja nende mõjud veel tundmata.

Sõna hormoon on tuletatud kreeka-keelsest sõnast ja tähendab ergutavalt mõjuma. Nii mõistame hormoonide all aineid, mis mõjuvad taimede kasvule ergutavalt ja kiirendavalt.

Tänapäeval on saanud hormoonide uurimused paljudele taimefüsioloogidele tähtsamaks uurimusalaks, eriti Ameerika katsejaamades, kuid ka mitmes Euroopa riigis, nagu Hollandis, Taanis ja Saksas on sellele eriline tähelepanu pühendatud.

Saksa teadlane Seubert oli juba 1925. a. märganud taimedes aineid, mis eriliselt mõjutavad kasvu, kuid lähemalt ta ei suutnud seda seletada. Teadlane Kõgl, Utrehti ülikoolist, oli nimetanud need erilise mõjuga ained auksiiniks, mille nimi on võetud kreeka-keelsest sõnast auxo — laiendab (kiirendab) kasvu. Teadlane Nielsen Koppenhaagenis Taanis ja teadlane Dolk Kalifornias — Ameerikas on saavutanud hormoonide uurimises erilisi tulemusi.

Utrehti ülikoolis teadlased Erxleben ja Haagen Smit uurisid pikemat aega eriti taimede kasvu mõjutava erilise aine keemilist koosseisu ja 1932. a. õnnestus neil saada hormoone puhtal ku-

jul virtsast. Nad andsid sellele ainele nimeks auksiin A, 1934. a. õnnestus eraldada ka auksiin B ja heteroauksiin, Hormoonide mõju taimede kasvusse on niivõrd tugev, et väikeste annuste, nagu ühe kümnemiljondiku milligrammi osa, mõju on taimedes määratav.

Kui asetada auksiini kasvava taime latva ühele poolele, hakkab see pool taimest kiiremini kasvama, asetame auksiini varre ümber, kasvab vars seal paksemaks, pistoksa ülemisse otsa asetatult mõjutab see all osas juurte tekimist. On huvitav märkida, et kui auksiini asetada pistoksa põiklõike ühele äärele, kas poole või neljandik osale, moodustuvad juured all osas vastaval kohal. See tõendab, et auksiin kulgeb taimedes eriti ülevalt alla kudedesse laiaili valgumata. Auksiini liikumise kiirus on taimedes märgatav ja määratav.

Taimedes valmib auksiin eriti lehtedes, silma pungades ja lehetupe latvades. Rebime taimel auksiini valmistavad osad, lakkab taimekasv niipea, kui uut auksiini juurde ei tule ja järelejäänud osades olev auksiin on kasutatud soolade moodustamiseks. Eriti palju on auksiini taimede seemnetes. Üksikutes taimedes, nagu lupiin, ei ole märgatud osi, kus oleks auksiini eriti palju, kuna ladvaosade kärpimine ei vähenda seal taime kasvuhoo.

Teraviljadel ja kõrrelistel heintaimedel on auksiini moodustamise keskuks lehtede ladvaosad. Niipea kui lõdvad kärpida, jääb taimede kasv

seisma ja areneb normaalsele tasemele alles siis, kui ülejäänud osad on küllaldaselt suutnud vajalikku auksiini koguda. Rebime ladva ülemise osa, jääb kasv mõneks ajaks uuesti seisma ja algab taas kasvu, kui ülemised osad on vajalikul määral auksiini suutnud moodustada. Asetame rebitud kohale auksiini, algab taim kohe kasvama. Eel-pool nimetatud nähte tõttu on ka arusaadav, miks taimede kasv algab kiiremini kui rohi niidetakse kõrgemalt. Varemalt kui niideti heinamaal vikatiga väga madalalt, kohati päris juure ligidalt, sambla alt, siis seisatus taimede areng suvel pikemat aega ja sügiseks kasvas ainult väikene, karjatamiseks kohane ädal. Viimastel aegadel, mil on võetud tarvitusele rohkem heinaniidumasinaid, toimub heina niitmine palju kõrgemalt, ja sügiseks on heina ädal niivõrd suur, et seda võib veel ka teinekord niita. Pikemasse kasvama jäänud ossa jäi rohkem auksiini ja see aitas taimed kiiremini uuele kasvule. Ka taimede talvitumises on auksiinil eriline tähtsus ja mõju. Auksiin koguneb juurtesse ja maa ligidal olevatesse osadesse, teda on seal enam, kui taime oras oli talvitumiseks suurem. Kevadel on seega taimede kasvu algus ja kiirus sõltuv sügisel taime juurtesse ja teistesse osadesse kogunud auksiini tagavaradest.

Kasvamise kiirus oleneb taimedes kasutamiseks olevast auksiini hulgast. Kuid nagu tehtud katsed tõendavad, et kui auksiini tarvitada rohkem kui on taimede normaalne auksiini tarve, võib kasvu arendada üle normaalse, aga mitte üle teatud piiri. Dr. Went oma uurimustes jõuab selgusele, et taimede normaalne kasv oleneb peamiselt auksiini tagavaradest, kuid kui kasvu arendatakse üle normaalse, siis erilised tegurid auksiini või mõne teise senini tundmatu hormooni kujul takistavad üleilgse kasvu arengut.

Ameerikas tehtud katsetest on selgunud, et kui auksiini aineid asetada mulda, siis mõjutavad need ka taimede juurekava moodustamist ja ergutavad mitmesuguste soolade tegevust taimede kasvus. Need katsed tõendavad, et kui heteroauksiin mullas mõjutab taimede kasvu, siis laudasõnnikus ja virtsas olevad mineraal- ja lämmastik ained ei ole enam taimedele kasva-

miseks ainsad tähtsamad toitained, vaid seda on ka nimetatud auksiinid, mis mõjutavad esijoones juure võrgu kujundamist ja ergutavad taimedes soolade lisandumisega kõiki kasvu osi. Sellega on ka seletatav, et kevadel on virtsal heinakasvule hoopis suurem mõju, kui vastavatel kunstväetiste annustel, kuna virts sisaldab eriti palju auksiine. Mikroorganismid, mis pesitsevad loomade väljaheidetes ja virtsas, on suutelised valmistama heteroauksiine mitmesugustest sooladest.

Tänavu aasta algul esitas teadusemees dr. Albert Francis Blakeslee oma uurimused, millest selgub, et ta on leiutanud lisaks senistele veel neljanda hormooni, mida nimetas colchiniiniks. Sellel hormoonil on eriliseks omaduseks ja mõjuks muuta taimede seemned idanemisvõimelisteks nende taimede juures, mis on saanud ristlemise kaudu ja tavalistes tingimustes idanemisvõimelisi seemneid ei anna. Viimati nimetatud hormoonil arvatakse olevat tulevikus eriline mõju ja tähtsus taimede aretamisele.

Hormoonide uurimuste tulemused võivad väga tunduvalt mõjutada tulevikus taimede kasvuks kasutatavate toitesoolade andmist.

Praegu on tegelikult juba tarvitusel hormoonid taimede kasvu mõjutamiseks. Aednikud kasvatavad talvel kasvuhoonetes palju ilupuid ja põõsaid pistoksadest, mõned puud ja põõsad ei juurdu normaalses oludes pistoksadest, vaid nende paljundamine osutub ainult võimalikuks seemnete kaudu. Keemiliste ainete kasutamiseega on võimalik mõjutada pistoksade juurdumist mitu korda lühemas ajas, kui toimuks see normaalselt, see võimaldab aga suurt kokkuhoidu kuldes ja toota saadusi, senisest odavamalt. Kui nende keemiliste ainete mõjul on võimalik sama aja vältel, mil kasvatakse seemnest aluspuu, kasvatada juba pistoksast müügikõlbulik puu, siis see ei jäta mõju avaldamata ka tootmiskuludele.

Ameerikas on Hitchcock ja Zimmermann alustanud valmistama Uus-Jersey osariigis Merck chemical Co laboratooriumis aineid, mis kiirendavad

taimede juurte kasvu. See aine on müügil nimetuse all „Hormodin A” ja 15 cm³ annus maksab 2 dollarit, millest jätkub umbes 1800 pistoksale. Boyce Thompson Research Foundation on võtnud erilise patendi „Hormodini” valmistamiseks.

Kasvuhormoonide uurimine on viimastel aastatel teinud suuri edusamme, kuid siiski on selgitamata veel neis erilistes mõjudes ja nähetes palju. Loota võib aga nende uurimuste edaspidise tulemusena mõndagi uuendust ja edusammu taimekasvu arenguks.

End. Vint.

Mineviku tagamaadelt

Hobune Eesti rahvausundis ja vanades kommetes.

Mongooli tõugu ja ka Soome-ugri rahvaste peres seisis teiste koduloomaade hulgas hobune erilises lugupidamises. Hobune oli mehele mõödapääsmatuks sõjaseltsiliseks lahinguraskustes. Hobune kandis oma peremeest rünnakutele ja aitas kindlustada talle elu taganemisteedel. Hobune kandis rändrahvastuutele ja parematele elamisvõimalustele, olles mõödapääsmatuks liiklemisvahendiks nii vanale kui noorele, naisele ja lapsele. Ajaloost mäletame, et mongoolid teostasid oma suuremad vallutusretked ratsasõduritena, kusjuures nende rünnakute purustav hoog oli vastupandamatu. Ratsasõduritega valutasid maid Tamerlan ja Dshingiskhan. Ratsaüksustena tungisid Aasiast Euroopasse hunnid, jõudes oma kuulsa väepääliku Atilla juhatusel välja Euroopa südamikuni. Ja ratsasõdurid olid eranditult ka tatarlased, kes vallutasid keskajal pea kogu Venemaa. Kuigi tol ajal ka teiste rahvaste sõjaväes esinesid ratsaüksused, ei suutnud viimased pea kunagi võistelda mongoolidega, kelle ratsutamisoskus oli järeloomatamatu. Selleaegsete ajalooliste mälestuste järele olid mongooli sõjamehed sedavõrd kokkukasvanud oma hobustega, et nende liikumine jalgsi tundus abituna. Nii kirjutavad ajaloolased hunnide kohta, et vahetpidamatust hobuse seljas istumisest nad olid muutunud kõverjalgeisiks ja ilma hobuseta ei saanud nad relvastatud jõuna üldse arvesse tulla, kuna nende liikumine jalgsi oli kohmakas ja abitu. Kui uskuda selleaegsete allikate andmeid, siis olid

hunnide naised isegi sünnitanud hobuse seljas

Ka Soome-ugri rahvad on suured hobusearmastajad ja head ratsanikud. See on paikapidav nii ungarlaste kui eestlaste kohta. Ungarlased on kaasaegses Euroopas tuntud parimate ratsanikkudena. Ka Eestis on endast mõistetav, et iga vähem kui meheakatis kasutab esimest võimalust hobuse selgale ronimiseks, ja neid, vile-kuue aasta vanuseid ratsamehi võib arutihti kohata küla karjamaadel. Üldiselt on aga meie ratsutamisoskus siiski tunduvalt madalam lõunapoolse hõimuvõlle omast. Selle põhjuseks ei ole aga kaugeltki puudulikud loomupärased ja kehalsed eeldused, vaid minevik, mis ei võimaldanud teoorjale oma esivanematest pärandatud kalduvuse arendamist.

Eestlase sünnipärasest kalduvusest kõneleb küllalt iseloomulikku keelt kas või see nähtus, et meil torkab poisslaste eelistatuma mänguvõtteks kõigil silma ratsutamine kepi seljas. Seda, kihutava ratsamehe mängu harrastatakse meil laste poolt õige sageli just alateadlikult, ilma et oleks kusagil nähtud sellelaadilist eeskuju. Võrreldes näiteks eesti ja meie lõunanaabri lapsi, torkab otsekohe silma, et läti poisslaste hulgas näeb väga harva kepiseljas ratsutavaid „lahingumehi”. Meil on see aga mõödapääsmatuks mängimisevõtteks juba paari-kolme aastaste juures. Sellest ilmneb, et tarve ratsasõidu järele on meie poistel juba veres. Ja selle sünnipärase hüviga ongi nähtavasti seletatav, miks teiste koduloo-

made hulgas on hobune meil kõige suu-remas lugupidamises vanast-hallist ajast peale, etendades suurt osa ka eesti rahvausundis ja vanades kommetes.

Juba muistses vabadusvõitluses etendas hobune eesti sõjamehe juures suurt osa. Sellest kõnelevad Läti-Hindreku kroonika koltunud leheküljed. Kõigist suuremaist lahinguist, mis peeti ristiriitlitletega, võtsid Läti Hindreku andmeil osa eesti ratsaüksused. Muistendid kõnelevad, et eestlastel olid isegi väljaõpetatud sõjahobused, kes ründasid oma peremehe vaenlast hammas-tega ja kabjahoopidega.

Sõjaseltsilise osa kõrval etendas hobune muinaseestlase ja liivlase juures aga suurt osa ka tuleviku ettekuulutaja oraaklina. Nii jutustab Läti-Hindreku oma ajaraamatus juhtumist, kus liivlased piiskopi abilise Teodoriku tahtsid ohverdada jumalatele. Enne seda soovisid aga ohverdajad teada, kas see ohver on jumalatele meelepärane. Selleks pandi Teodorik hobuse selga ja asetati hobuse ette põigiti oda, et näha, missuguse jalaga loom astub üle oda, kuna selle järgi pidi määratama piiskopiabilise saatus. Kui hobune astub pahema jalaga (pahem jalg — elujalg) üle oda, siis pidi see tähendama, et jumalad soovivad ohv-

riks määratu ellu jätmist, kuna aste parema jalaga pidi tähendama surma. Hobune, Teodorik seljas, astus üle oda „elujalaga”. Sellest järeldas Tark, et hobuse seljas istub vaim või jumal, kes juhib hobuse jalga. Soovimatust segajast pääsemiseks pühitati hobuse selga, aga ka teistkordselt astus hobune elujalaga üle oda, mille tulemusena Teodorikule kingiti elu.

Ka vanadest eestlastest on teada, et igakord, enne sõjaretkele asumist, lasti hobusel üle oda astuda, et sellega saada teada kavatsetava lahingu tulemust. Isegi hilisemal ajal on kasutatud hobust oraaklina. Eisen teab jutustada, et tuleviku ennustamiseks lasti hobune üle malga astuda. Kui hobune astus parema jalaga, tähendas see oodatava sündmuse lahendust jaatavalt, pahema jalaga astumisel — eitavat tulemust.

Muinasajal oli laialt levinunud hobuste ohverdamise komme. Hobuseid ohverdati vanade germaanlaste juures. Ent prof. Krohni andmeil ohverdasid hobuseid ka Volgaäärsed Soomesugu rahvad. Isegi hilisemal ajal on peetud seal kinni veel sellest kombest. **Hobuseohvreid on toodud ka vanade eestlaste juures.** Prof. Eiseni arvamise järele on vanad eestlased ohvriks toodud hobuse

Muhu-Madli mänd Mustjalas (Saaremaal).

Ajatu mälestus.

Laman selili ja olen
enda meelest reheahi.
Üle minu käivad parred,
minu päratumas keres
lõõmab, õhkub tulekahi.

Partel vanad ahtme varred
levitavad vänget suitsu.
Mehed mustad nagu tondid,
pihus vanad ahepuud
käivad mööda ahjusuud.

Ja kui valgus langeb neile,
tunnen äkki kõiki ära:
juba eile, tunaeile,
juba eile-üleile
töötasid ja käisid siin.

Need mu mustad isaisad
mineviku rehetares,
olles väsimatult visad
teevad lõppemata tööd.

Mina olen reheahi,
minu päratumas keres
hõõgub lõõmav tulekahi
keset pikka ööd.

Bernard Kangro.

---

pea ja naha pannud hiiepuu otsa. Sel-
list rituaali järelgab kadunud teadus-
mees kombest, et vanemal ajal paändi
katuseunka ristpuud nikerdatud hobu-
sepeaga. Puust nikerdatud hobusepead
ei asetatud üllesse mitte iluesemena,
vaid hobusepead pidid etendama kaitse-
vaimu osa, hoides majast eemale õnne-
tused ja ohud. Vana rahvausundi järgi
pidid puust nikerdatud hobusepead
kujutama muistseid jumalate hobuseid,
kes pidid omama ka jumaliku võimu.

Setumaal, Peipsi lõunapoolses ääres,
on hobuseid ohverdatud veel möödunud
sajandi lõpul. Kui sooviti head kala-
õnne, siis pidi selle saavutamiseks vete-
jumalale toodama ohvriks hobune.
Enne ohverdamist söödeti hobust kolm
päeva õige hoolega, siis võieti hobuse-
pea kokku meega ja soolaga, seoti
lakka lint, köideti loomale kaela kaks
veskikivi ja uputati siis jõkke. Hobuse-
ohverdamise kombe on Eiseni arvates
setud laenanud venelastelt, kes järje-
kindlalt on ohverdanud hobuseid vete-
vaimule.

Möödunud sajandi lõpul ja käes-
oleva alul hakati Eestis kasutama ni-
kerdatud hobusepea asemel öökulle ja
nahkhiiri. Naelutades viimaseid talli ja
lauda uste kohale, pidid nad hobuse-

tallist ja laudast aitama eemale pele-
tada kõik õnnetused ja ohud, edenda-
des ühtlasi hobuste sigivust ja ram-
musaksminemist.

Kui suurt tähtsust omas meil lähe-
mas minevikus hobune, võrreldes teiste
koduloomadega, seda näitab rohke
arv mitmesuguseid õpetussõnu ja eba-
usu kombeid. Et möödunud sajandil
meie loomapidamistingimused olid äär-
miselt viletsad, siis on arusaadav, et
puudulikku toitmist püüti asendada
mitmesuguste „kuntsidega” ja ebaus-
u võtetega, milledest **enamik oli sihitud
hobuse võimete tõstmisele ja parema
välimiku andmisele.** Näiteks on üld-
tuntud komme, et hobustele anti jõulu-
õöl leiba, et nad püsiksid tervise juures
kogu järgneva aasta. Tehvanuse päe-
val lasti hobustele aadrit, milline võte
pidi hobustele jällegi jõudu ja rammu
andma. Rammuandmisele pidi kaasa
aitama ka hobuste pühkimine luuaga
ja suitsutamine seelikus põletatud puu-
kildudega või pilbastega.

Hobuse heakäiku pidid kindlustama
järgmiste „õpetussõnade” silmas pida-
mine:

„Kes hobusele kuri, sel ei ole hobuse-
pidamises õnne, kes hobusele helde,
sellest saab ka hobusepidaja.”

„Teele minnes hakatakse hobuse kaelast kinni ja loetakse issameie, — siis läheb tee hästi korda.”

„Teele minnes antakse hobusele võid-leiba, siis ei mõju sant sõna hobusele.”

Hobustepidaja ei tohi käega leiba murda, — siis hõõruvad rangid hobuse kaela ära.

Hobuse vankri või ree ette panekul ei tohi naisinimene üle aiste astuda, sest siis läheb ais katki.

Hobust rakmetest lahti võttes ei tohi hobuseriistu seni ära võtta, kui hobune veel aiste vahel, — muidu jääb hobune varsti lahjaks.

Viljandimaal ei lubata hobusel riistu ära võtta aiste vahel, et „vaev” hobuse peale ei jääks.

„Hobune püsib alati ilus, kui uss püssi pannakse ja taeva poole lastakse, ussitükid kokku korjatakse, koju viiakse, kodus kana tapetakse, püssiga ussitükid ja kanapea ühes keedetakse. Sellest vedelikust pannakse vahel mõni tilk roka sisse: niisugune abinõu teeb kõhnagi söögiga hobuse ilusaks.”

Heade hobuste kasvatamiseks oli Hiiumaal Kassari saarel suures lugupidamises komme — hoida kodus 7 musta ussidead, mis pidid kindlustama hobuse terveise.

„Kui enne jüripäeva tapetud uss hobusekuna oherdiauku pannakse, siis jääb hobune ikka ilma veata ja on rammus kehvagi toidu juures.”

„Kes soovib, et hobune oleks hästi sile, laseb muti oma peos ärasurra ja silub sellega hobust, sis saab hästi sileda hobuse.”

„Erksaks muutub hobune kui talle sisse antakse kõrvetatud oravatuha.”

„Lahja hobune läheb rammusaks, kui rammusa hobuse selga ninarätiga nühitakse, tagurpidi issameie loetakse ja siis lahja hobuse selga nühitakse.”

Pärnumaa Tõstamaa mehed pidasid alati silmas, et hobust ei pandaks talli ülesseotud sabadega, sest niisugusel korral ei saavat hobune puhata, kuna ta nagu viibiks alatisealt sõidus.

Kõik need õpetussõnad ja ebausukombed viitavad selle lugupidamisele, millega ümbritses hobust lähema mineviku eestlane.

Aianduslikku nõuannet.

Viljapuude istutamisest sügisel.

Harilikult peab viljapuid istutama lehtedeta olekus, see on kas kevadel või sügisel. Sügisene istutamine algab umbes oktoobri keskel ja on soovitav teostada kõrgetel liivmuldadel, mis kevadel ruttu ärakuivavad ja mis talvelgi ülearuse niiskuse all ei kannata.

Sügisel istutatavate puude augud kaevatakse, kui võimalik, mõni nädal varem valmis, või kui seda miskipärast ei saanud teha, siis istutamise eel. Augud kaevatakse pool meetrit sügavad ja üks meeter läbimõõdus. Augu kaevamisel pannakse pealmine mullakiht eri hunnikusse ja alumine kiht eri hunnikusse ja augu põhi kaevatakse ka kohevaks.

Tugiteivas pannakse enne augu mullaga täitmist tühja auku püsti ja sihitakse teivastega tulevased puude read kahes sihis õigeks. Istutamise ajal aetakse pealmine mulla kiht augu

põhja ja võetakse augu ümbrusest veel lisa kuni auk peaaegu mulda täis on. Augu põhja muld jääb üle ja aetakse maale laiali.

Viljapuud istutatakse vähe kõrgemale, umbes 10—15 sm. üle üldmaapinna, sellega arvestades, et ta hiljem samale kõrgusele vajub, kui ta kasvab puukoolis. Istutamiseks on vaja kahte isikut, üks hoiab puud, kuna teine mulda juurile peale ajab.

Enne puu auku paigutust, lõigatakse rebitud juurteotsad terava noaga terve puiduni ära, rohkem ristipidi juurt. Ka liig pikad harujuured lõigatakse parajaks, umbes 30—40 sm pikkuseks. Puu pannakse ida poole tugiteivast, selle eesmärgiga, et meil enamasti läänetuuled puhuvad, et siis puu siledemest lahti minnes, tuul puud vastu tugiteivast ei hõõruks. Pärast istutamist on vajalik puud valada, eriti kui

ilm kuiv, et puu juured tihedasti ühineksid mulla osadega.

Side puu ja teiva vahele tehakse esialgu lodev, et puu mullaga ühes vajudes, teiva külge rippu ei jääks ega mullast välja ei tõmbuks. Talve külmade tulekul, on soovitav, maapind puude all katta peene sõnnikuga, turbamullaga või puudelehtedega, et maa sügavalt ei külmuks.

Istatatud puud mässitakse roheliste kuuse või kadakaokstesse, mis kaitseb puud külma, ja jäneste ning hiirte närimise vastu. Säärast puude sissemässimist peab tegema vähemalt 3 talvet külma vastu ja kuni 15 talvet jäneste ja hiirte vastu, siis on puukoor nii paks, et närivad teda ei puudu.

J. K.

Puhtad aknad — peretütre uhkus.

Puhtad aknad annavad eluruumile pühapäevselt rõõmsa ja kauni ilme, kõnelevad peretütre puhtusetundest ja perenaiselikest võimetest. Sellepärast hoolitsegu iga peretütar, et tema kodu eluruumide aknad oleks alati säravalt puhtad ja et kellegil poleks põhjust etteheita tema perenaiselike kalduvuste ja võimete puudumist. Erilise hoole ja oskusega peab peretütar teostama sügisest akende puhastamist ning ettepanekut. Lohakalt pestud ja ettepanud aken riivab oma määrdunud ja higiste klaasidega kogu pika talve vältel valusalt meie silma.

Akende puhastamiseks ja ettepanemiseks kasutatagu vaid kuivi ja ilusaid sügispäevi, millal nad pesemise järelle kergesti kuivavad, ega hakka ka hiljem nii suurel määral higistama. Siinjuures peab meeles pidama, et akent ei pestaks päikese paistel, kuna siis jäävad aknale tumedad vikerkaarivärvilised plekid. Nii tuleks lõunapoolsed aknad pesta hommikul esmajärjekorras, siis läänepoolsed ja kõige viimaks itta suunduvad aknad. Pesemist alatagu aknaraamide ja aknalauaga, milleks kasutada seepi, sooja vett ja pehmet harja. Loputada puhta veega ja kuivatada. Klaasid pestagu puhta, leige veega, kusjuures üksikuid plekke võib nühhkida põletuspiiritusse kastetud lapiga. Klaaside loputamiseks kasutada külma vett, kuhu võib lisada äädikat, mis klaasile eriti ilusa ja selge läike jätvad. Peale pesemist kuivatada klaasid puhta riidega ja hiljem üle hõõruda ajalehe paberiga. Ajalehe paberiga eemalduvad kergesti riide küljest aknale kleepunud ebemed ja lõngaotsakesed ja aken jääb puhas ja selgelt läbipaistev. Pesemisel tuleb

erilise hoolega puhastada klaasinurgad, kuhu alati kogub rohkem mustust ja mis tihti on täitsa läbipaistmatud. Peale klaaside puhastamist veel kord raamid ja aknalaud üle pühkida. Kui aknad eriti mustad ja akende ettepanek langeb niiskele ja sajusele ajale, millal akende kuivatamine pesemise järele raskem, võib aknad pärast pesemist sisse määrida põletuspiirituse, vee ja kriidipulbri pudrugaga, mis kuivanult aknalt maha hõõrutakse ja mille järele aknad ilusad ja puhtad jäävad. Muidugi tuleb pesemist ja puhastamist teostada akna mõlemalt küljelt.

Pesemisele järgneb aknaraamide vaheliste pragude kinnitoppimine, milleks on sobivam tarvitada akna vatti (kg 50 snt.), kuna vatt võimaldab tihedalt ka väiksemad praod täistoppida. Pragude toppimist tuleb hoolega ja põhjalikult läbiviia mitte ainult seesmise akna, vaid ka välise akna juures, kuna korratust toppimisest ja paberi kleepimisest olenebki peamiselt akende higistamine ja veejooksmine. Peale vatiga toppimist tuleb ajalehega veelkord klaasid ülepuhkida, et eemalduks viimane tolmu raakuse, mis toppimisel võis sattuda klaasile.

Peale aknapragude kinnitoppimist tuleb viivitamatult ka praod paberiga kinnikleepida. Kleepimiseks tarvitada kartulitärklisest ja kuumast veest valmistatud poolvedelat kleepuvat massi, mis kantakse õhukeselt aknakleepimise paberi ribadele. Et paberiribad oleks ühelaiused ja sirged, on neid parem osta juba valmis lõigatult kauplusest, kas ühes kleebiga või ilma. Viimane on aga märksa odavam ja selle tõttu eelistatavam, kuna paberiliimi valmistamine on väga lihtne ja samuti ka

odav. Valge paberi alla võib kleepida ka kord ajalehe paberit või pruuni paksemat paberit. Kleepimisel tuleb erilise hoolega paber vajutada nurkadesse ja hingede ning muude õnaruste kohale, et ka sealt vahelt ei oleks võimalik õhu edasipääs. Mida kiiremini akna ettepanemisele järgneb toppimine ja kleepimine ja mida õhukindlamalt akna praod on suletud — seda selgemad ja kuivemad aknad saavutatakse. Selline nähe, kus aknad seisavad ettepanudult pikemat aega toppimata ja kleepimata, ei tohiks kunagi esineda, kuna sellise talitusviisi tagajärjel aknad alati higistavad ja on ähmased ning talvel üleni kinni külmavad. Igasuguste paberilustuste akende vahele panemine on lubamatu, kuna selliselt ehitud aken on inetu ja labane. Ka kadakaoksad, samblad ja värvitud õelilled ei sobi aknavaheliseks kaunistuseks, kuna nad aknavahel olles kuivavad ja pleegivad ja sellisena kunagi ilustavalt ei mõju. Puhas valge aknalaud on ilusaim ja ühtlasi otstarbekas. Liigse niiskuse enesesse imemiseks võiks asetada kahe akna vahele limo-

naadi klaas väävelhappega (1/4 kl). Väävelhapet müüakse vaid väikeste annustena (100 gr.), millest jätkub umbes kahele-kolmele aknale. Väävelhappe tarvitamisel peab aga piinliku hoolega silmas pidama, et sellega õnnetsi ei juhtuks. Sellepärast hoida pudelid laste eest ärapandult. Et täiskasvanud eksikombel väävelhapet mõne arstimiga ära ei vahetaks — varustada pudelid nähtavalt nimega ja mõne muu hoiatava märgiga. Samuti pestagu kohe tühjad pudelid peale tarvitamist ära, et mõni väiksem laps ei leiaks sealt veel maitsemise võimalust. Akende ettepanemisel tuleb veel meeles pidada, et seal, kus õhuakent eraldi ei leidu, peab ühe aknapoole jätma lahtikäivaks, et oleks võimalus ka talvel eluruumi tuulutada. Vastasel korral on õhk tubades talvel liialt umbne, eriti seal kus peret palju ja enamik neist noored. Rikutud õhk aga mõjub halvasti mitte ainult lastele, vaid ka täiskasvanute tervisele, seda enam, et talvel enamik ajast veedetakse eluruumis.

Aina Valgre.

Rahvastepall.

Katkend J. Parijõe noorsoo jutustusest. „Teras poiss“.

Sel aastal peeti algkoolide vahelised spordivõistlused ülikooli võimlas. Kõik koolid olid ärevil ning erutatud — kes tuleb tänavu esimesele kohale? Endised võitjad tegid pingutusi, et kohta hoida, teised pingutasid veel rohkem, et esimeseks tulla. Igal õhtupoolikul matsusid kooliõuedel pallid kuni hilise õhtuni, tehti viimseid treeninguid ja aeti taga kõige kõrgemat vormi.

Jaan ei andnud oma meeskonnale armu, laskis neid pallimängu kõrval võimelda ja vabaharjutusi teha — keha peab olema igakülgseks vormis. Ta manitses neid õhtuti varakult magama minema, et keha täiesti välja puhkaks, ise võttis ta nüüd poole vähem ajalehti ja oli juba kell üheksa voodis. Kolmel õhtul ta ei läinudki ajalehti müüma, andis oma numbri edasi vastas-majas elavale poisile.

Ta laskis oma käelihaseid katsuda härra Pärnal ja küsis: mis ta arvab, kuidas on?

Pärn naeratas ja julgustas:

„Pole viga, oled oma vanuse kohta sitke poiss.“

Tagavararahad otsiti välja, laenati üksteiselt ja osteti dressid, kelle need veel puudusid. Rinnale õmmeldi valgest paelast kooli number.

Jaan laskis meeskonda mitu korda riietuda ja vaatas oma silmaga järele, et kõik oleks tipp-topp.

Võistlused algasid esmaspäeval kell neli. Juba varakult kihas võimlaesine tänav võistlejaist ja pealtvaatajaist. Iga kool oli kaasa toonud plaksutajaid ja julgustajaid; teised tulid niisama huvi pärast.

Vaevalt olid poisid riietusruumis dressid selga saanud, kui õpetaja Paas tuli ja teatas, et koolil tuleb juba esimese vooruga esineda rahvastepallis. Jaan teadis, et ta meeskond rahvastepallis on kõrge klass, kuid kergelt ei maksnud asja võtta. Ta kogus meeskonna enda ümber ja hoiatas:

„Peaasi — rahulikult! Ja rohkem üle-mängu teha. Kes päris kindel ei ole oma visetes, andku tingimata pall edasi. Väljalöögid olgu tugevad ja, mis peaasi — riivavad. Riivavat palli ei püüa kinni ka kõige parem pois.“

Siis rivistas ta meeskonna ja viis alla saali, paigutas seal joonele, jäädes ise seisma paremale tiivale. Vahekohtunikud olid juba loosi tõmmanud ja esinemise järjekorrad ning võistlevad pooled kindlaks määranud. Siis visati raha maha — kull või kiri?

Vastaspoole meeskonna kapten hüüdis:

„Kull!“

„Olgu siis — kiri,“ lausus Jaan tagasihoidlikult.

Pall visati õhku, kaptenid hüppasid püsti, vastaspoole pikem pois lõi palli enda poole. Siis käis vile ja mäng algas.

Poisid jooksid laiali ja toredas kaares hakkas pall lendama üle poiste peade, ka vastaspool harrastas aina üle-mängu. Müdinal jooksid poisid keskele ja piirile, keha pingul ja kogu tähelepanu koondatud ai-

nult pallile — kas antakse üle või püütakse välja lüüa. Jaan oli poiste õpetanud: neli-viis korda üle visata, siis äkki tugev ja riivav hoop vastase pihta; kogunevad aga teised mütsakusse, siis igal juhul tugev hoop pihta anda.

Alul näis mäng olevat tasavägine. Osavalt anti pall üle nii ühelt kui teiselt poolt, samuti osavalt püüdsid mõlema poole seesolejad pihta suunatud pallid õhus kinni. Pealtvaatajad vaikisid ja jälgisid mängu käiku pineva huviga; aegajalt kostis vahekohtuniku vile, siis ei olnud tükil ajal jällegi muud kuulda, kui ainult poiste jalgade müdinat ja kinnipüütud pallide mütsakuid.

„Nii see asi ei edene,“ kordas Jaan endale mõttes, olles ise täis võitluspinget ja võidutahet. „Tarvis riivata.“

Kui nüüd pall saabus tema kätte, pingutas ta oma keha ja andis nii tugevana riivava hoobi, et vastasmeeskonnast üks välja löödi, kuna pall veeres oma mänguväljakule.

Mürisev käteplagin täitis saali, vastane lonkis mängust välja.

„Hästi, Teras, bravo!“ karjuti läbisegamini. „Tõmba veel!“

Teise mehe löi välja Kodja, kuid see ei vähendanud sugugi vastasmeeskonna mängu hoogu. Osava hüppega haaras üks neist ülesuunatud palli ja löi sellega välgikiirelt ühe Jaani mehe välja. Jällegi rökkas saal, veelgi tõusis võistlusind. Mõni juhuslik vääratust vastaspoolle andis hetkeks algatusliku ülekaalu teisele, kuid varsti saavutati jällegi tasakaal. Esimene geem lõppes mõnemehelise ülekaaluga Jaani pool.

Teine geem oli veelgi hoogsam ja tasakaalukam, nii et lõpuks jäid mõlema poole kaptenid sisse.

„Nüüd oleneb kõik minust,“ arutas Jaan ja seadis enese võitlusvalmis. Nagu kass väänles ta osavasti vastaste löökide eest ära või hüppas kõrvale. Vastane ei olnud sugugi halvem, temagi püüdis õhust palle ja oskas kiiresti tema pihta suunatud pallidest kõrvale hoiduda. Tükk aega käis mäng aina üle, kumbki ei usaldanud vastast visata. Kui sekka mõni selline katse tehti, püüti pall osavasti kinni või põigeldi eest ära.

Pealtvaatajad tõusid püsti, liikusid mängurütmile kaasa nagu üks mees, kusjuures sageli väljendus mõni spontaanne julgustus- või imetushüüe.

Kui Jaan jälle lõpuks palli enda kätte sai, sähvatas tal mõte peast läbi:

„Ainuke võimalus — tuleb katsuda anda riivav hoop vastu põlve või veel madalamale.“

Ta teadis küll, et selline hoop võib kergesti nurjuda ja pall võib vastasele kätte minna, kuid tuli riskida. Paar korda loopis ta palli üle, et vastase tähelepanu kõrvale viia ja kehale pidev põiklemisrütm anda, siis teeskles jällegi üleviskamist, kuid pingutas viimasel hetkel, välgikiirelt keha teiseks hoovõtuks ja andis ära kavatsatud riivava põlvelöögi.

Vastane märkas seda viimsel sekundil, ei suutnud ennast pallipüüdmiseks ümber asetada ja kukkus maha. Kavatsuse kohaselt riivas pall ta põlve ja veeres siis üle mänguväljaku. Viimne mees oli löödud, Jaani meeskond oli võitjaks tulnud 2:0.

Oma raha.

Oma igapäevaseks elu korraldamiseks vajame raha. Neil, kellel on sissetulekud, kes teevad tööd, neil on ka seda olemas, kuid noortel ei ole sageli veel tööd, noored ei ole sageli võimelised veel mitmesuguste ülesannete lahendamiseks, neil puudub oma raha, seetõttu neil tuleb raha paluda vanematelt, hooldajatelt või sugulaselt. Paljud noored on pidanud tundma niisuurat raha puudust, et mitmed, noorele vajalikud tarvidused on pidanud jääma rahuldamata. Eristel rahapuudust saavad tunda maalapsed. Neil ei ole kunagi raha niipalju, kui linnades ja alevites paljudel tööliste lastel, kuid nad oskavad oma raha sealjuures alati palju kõrgemalt hinnata ja ei anna seda nii hõlpsasti välja nagu linna noored. Nende rahal on palju kõrgem väärtus.

Mõnigi vanematest ütleb, et noortele ei ole raha tarvis, kuna rahale on palju vajalisemaid kohti kui et anda seda noortele. Selles võib olla mõnigi kord tõtt, kuid ka noortel on kasulikke huve, mille rahuldamiseks neil peaks olema raha. Et noor õpiks õieti ümber käima rahaga kui oma kallima varaga, see on iga vanema hool. Tuleb valvata ja suunata antud raha kasutamist õigesti kohta, et noor ei õpiks raha asjata raiskama.

Kuhu noored vajavad raha? Neid tarvidusi on mitmeid, mida tuleb noortel lasta võimaluse korral rahuldada. Toimub külas mõni väärtuslik etendus või pidu, siis tuleb võimaldada noortele sellest osavõtta kuna see avardab noore silmaringi, loob talle jõulise elurõõmu ja töötahte. Alaväärtuslikkudest huvipidudest loobudes tuleb siirduda elu edasiviivatele koostööviimistele.

Eriti on vajalik noortele, kes kasvamise eas, keha arendamiseks võimaldada spordi vahendeid, kuuli ketast, oda, suuske ja mitmeid teisi. Üksikult noored neid ei jõua muretseda, kuid ühiselt raha kokkupannes on nen-

de muretsemine jõukohane ja seda tuleb virgutada. Ka jalgratas peaks olema igal noorel. Jalgratas ei ole mingi luksusasi, vaid noorele ja eriti maanoorele hädavajalik vahend, et muuta külla elu mugavamaks, huvitavamaks, mitmekesisemaks ja võita aega, mis muidu kuluks uneajast mitmesugustele harjutustele käimiseks. Jalgratta toll peaks olema palju madalam ja jalgratta maks odavam. Ei vaja ju keegi jalgratast rohkem kui maa ja selle elu korraldus.

Noored tahavad osavõtta mitmesugustest õppereisidest ja silmaringi laiendamiseks korraldatavatest matkadest, milleks puudub raha. Seda tuleb paluda hoolitsejailt, aga selle küsimine on raske, on niivõrd valus, et sageli jääb soov noorele kurku kinni, ta lämmatab teda niivõrd, et noor ei suuda seda alla neelata ja ei julge ka oma soovi avaldada õppereisile minekuks. Teadmised jäävad saamata ja silmaring laiendamata, kuigi see oleks olnud hädavajalik noore tööle ergutajaks ja julgustajaks.

Õppimiseks ja teadmiste muretsemiseks on noorele paratamata raha vaja. Mõned vanemad võimaldavad niipalju kui suudavad, teised aga ei võimalda mitte rohkem kui sundusliku algkooli. Paljud noored tahavad minna kutsekooli, kuna kutsekoolis saab omandada teadmisi paari aastaga, mida muidu elus omandatakse iseseisvalt ilma koolita alles kümne või rohkema aastaga.

Igalpool on elukorralduste aluseks raha. Ei ole noorel oma raha, ei saa ta omale taskuraha, siis ei taha ta ka seda alati teistelt: anuda ja teda vaevavad alati mõtted, kuidas saada oma raha, millal jõuda omal käel elama, oma rahaga elu eest hoolitsema. See on unistus, mis kannab seni noori kuni see on kord täitunud ühel paremini teisel halvemini.

Niipea kui noorel jõud juba lubab, siis tuleb tal asuda ise omale raha tee-

nima. Raha teenimise võimalusi on palju, kuid enne kui kusagil edukalt võib tegutseda, tuleb õppida. Iga töö vajab õppimist, kui sellel alal tahetakse tulusaid tagajärgi saavutada.

Talvel noortel aega rohkem kui teistel aastaagadel, talvel tuleb ette valmistada järgmiseks kevadeks ja suveks, et siis edukamalt tegutseda, oma raha teenida ja koguda.

Talvel korraldatakse seltside ja ühingute poolt mitmesuguseid kursusi, kust on noortel eriti soovitatav osa võtta, et sealt omandatud teadmistega võiks lississetulekuid hankida. Need kes on talvel õppinud raamatupidamist, saavad abistada mitmeid väikeühinguid asjaajamises väikese tasu eest, puutöö vilumusega noortel on võimalus õppida puutöökursustelt puutöö oskusi, tütarlapsed käsitöö- ja kudumiskursustelt käsitöö- ja kudumiskunski. Lisa sissetulekuid on võimalik noortel hankida ka mitmesugustest maanoorteritingide ja maatulunduklubide tööettevõtetest, mida noored oma kodutalus läbi viivad teatud ajal võistluspõhimõttel. Mesilased, kanad, jäneseid, mitmesuguste eriliste kultuuride ja taimede kasvatamine, eriti ilupuude ja ilupöösaste puukoolide rajamine on noortele jõukohane aga oma raha teenimiseks tänuväärsemaid ettevõtteid. Mitmesugused asutused ostavad arstirohutaimi, tungalteri, sipelgamune, kuid et neil aladel tegut-

seada, seks peab olema enne vastavad teadmised ja oskused.

Teadmiste ja tööks vajalikkude oskuste omandamiseks on neil aladel olemas juba küllaldaselt kirjandust, kust on võimalik ammutada pikkadel talveõhtutel vajalikke teadmisi ja kevadel päikese soojendavates kiirtes neid tegelikku ellu oma raha teenimiseks rakendada. Iga noor seisatagu mõnel õhtul hetkeks, sulgegu silmad, mõtelgu kord elule, mõtelgu sellele, missugused huvid tal on, mõtelgu, et kas tema on suuteline miskit tegema, kas tema leiab omale ala, kus võiks edukalt tegutseda ja oma töösaavutustega edaspidi isegi ümbruskonnale eeskujuks olla.

On säärane huvitav ala leitud, siis tuleb mõelda, kust saada vastavat tarkust selle täideviimiseks. Kui ei jätku abi kursustest, konsulentidest ja assistentidest, siis kirjutage kirjastusäridele, mille aadresse leiata ajalehtedest, nõudke neilt vastavate raamatute hinnakirju, mida sealt lahkesti saadetakse. Olete leidnud abi kirjandusest, siis selle muretsemiseks tuleb paluda või laenata hooldajatelt raha ja nad ei keela, kuna selleks kulutatud rahaga omandate teadmised, millega algate tõelist oma raha, oma teenitud raha nägema, mis kõige selle juures loob tegijale veel säärast röömutunnet, tööhoogu ja rahuldust, mida suudab inimene alles siis tunda, kui ta seda on läbi elanud.

Proovige!

Onu Tiit.

Maanoorteritingide tegevusest.

Maanoorte sügispidustusi Pidulas.

Pühapäeval, 2. okt. peeti Saaremaal Pidulas maanoorte tööde näitus, tööde võistlused ja lõikuspiha. Juba hommikul vara asusid võistlevad noored väljapanekuid korraldama. Erilise elevuse löi see, et noored külakondade kaupavõistlesid ja töid välja oma ümbruskonna noorte õnnestunud töötulemused, nende hulgas ka rohkesti tütarlaste käsitöid.

Peale maanoorte esines Pidula maanoorte tööde näitusel selgitavate väljapanekutega Kihelkonna maatulundus-

konsulent agr. S. Vaigre, tutvustades tarvilikke taimekaitse vahendeid. A. Kaar näitas noortele kultuurheina seemneid ja tutvustas nende kasvatamisega. Lümända aiandusringi assistent E. Pütt selgitas oma väljapanekuga noortele, kuidas viljapuid vääristada ja metsanduskonsulent V. Pöder näitas, mida on noortel võimalik ette võtta metsanduse alal.

Kuressaare Munaihisus esines oma väljapanekutega näitusel kanamunade õigest hoidmisest ja puhastamisest.

Saaremaa Maanoorte Ühendus andis Pidula noortele ülevaate tööst mujal Saaremaal.

Aktuse vaimuliku talituse pidas Mustjala koguduse õpetaja A. Kriisa, aktusel kõnelesid A. Kaar, V. Pöder, J. Laul ja O. Kolik.

Näitlikkudel töödel näidati maanoorte lüpsimeistri S. Rammuse poolt õiget lehmälüpsmist ja aiandussistent E. Pütt demonstreeris õiguid viljapuude istutamise võtteid.

Noorte tööde näitus Koiolas.

Maanoorte sügisnäitus Võrumaal Adiste koolimajas pühap., 4. sept. õnnestus. Koolimaja mõlemad klassiruumid olid täis kauneid, maitsekaid ja õpetlikke väljapanekuid. Näitusele järgnes klubiõhtu, kus Adiste-Miiaste Noorte Maatulunduse Klubi laulukoor esitas mitu hästi kätteõpitud laulu; esineti lühikõnedega ja jagati välja näituse diplomid. Õhtu algas ja lõppes ühislauludega.

Väljapanekutest äratasid tähelepanu ja said auhindu järgmised: K o n s a n d Johannes, kodutalu väljapanekute kogu põld- ja aedviljadest ja väetuskatsed 1.-a auhind. R a m m o Leida, kogu kangrutõid ja Võrumaa rahvarie 1.-a auhind. K o l t Leida, kogu aiataimi ja aiasaadusi maitsekas väljapanekus 1.-a auhind. M ä e o t s Aino, kaunite vaipade ja kudumistööde eest 1.-a auhind.

1. auhinna said: R a m m o Otto, tiseritöö alalt kogu mööbliesemete eest, millised valmistatud ajakirjades ilmunud kavandite järgi.

1.-b auhinna said: R a m m o Helga, aiasaaduste eest, V i i n Artur, põlluaasaaduste ja lilled kogu eest.

2. auhinna said: M a d i s m ä e Anette, kudumistööde eest. K o n s a n d Elsa, rahvarõiva eest. K o n s a n d Erna, kudumistööde ja kinnaste eest. K o i t s a a r Amanda, rahvarõiva ja kudumistööde eest ja aiasaaduste eest teises osakonnas.

K a t t a i Leili, väljapanekute eest kanakasvatuse ja aiasaaduste alalt ja peale nende veel mõned 3. auhinnad.

Huvitavaid väljapanekuid oli veel hoidiste ja köögiesemete alalt, kuid need ei võistelnud. Adiste-Miiaste Noorte Maatul. Klubi oli välja pandud klubi

Suure huviga jälgisid näituse külastajad töövõistlusi, mida peeti hobuserakendamises, kus I kohale tuli Alv. A k s e l, ja II kohale Alma P a r m a s.

Põllumajanduslikus takistusjooksus tuli võitjaks Pidula asunduse ja Kallaste külade meeskond. Luuategemise võistlusel said II auhinna Heinrich Alas ja Boris Riis. Ketramise võistlusel sai II auhinna Lilli Riis. Maanoorte päevast Pidulas võttis osa umbes 250 inimest.

ajakirjad ja tööjuhatused ning rakendusraamatud. Klubile käib järgmisi ajakirju: „Varamu“, „Looming“, „Tõusev noorus“, „Põllumajandus“, „Uus talu“, „Taluperenaine“, „Aed“, „Areng“, „Nädal pildis“, „Muusikaleht“, „Kevadik“, „Eesti Võimleja“, seega tähelepanuväärne kogu meie paremaid ajakirju.

Näituse korraldas Adiste-Miiaste Noorte Maatulundus Klubi.

Maanoorte lõikuspüha Oandul.

2. okt. toimus Virumaal Oandu algkoolis maanoorteringi lõikuspüha, mis algas jumalateenistusega õp. A. Filip-povilt. Peokõne pidas maanoorte nõunik Elmar N u g i s. Ringivanem Edu V ä ä t oma sõnavõtus tegi kokkuvõtte töötulemusist. Samas hinnati ja tehti teatavaks aedviljakasvatuse võistluse tulemused. Siin anti 6 esimest auhinda, nimelt: M a r t a L ü m a t u l e, R a u l M ü ü r i l e, H e l b e L ü m a t u l e, L i n d a T o o v i s e l e, S a m l e K r e i s m a n n i l e ja M a i m u S o o l e p a l e.

Kodukauristamise alal paremaid tulemusi näitas M a r t a L i i m a t.

Ipla maanoortering alustas talvist tööd.

Ipla maanoorte ringi juhatus pidas esimese koosoleku talvise hooaja tuleku algul. Talvine hooaeg otsustati avada 2. oktoobril Ipla kooli ruumes peoõhtuga, kus lavastatakse B. Kangermani „Sulase südameraasuke“.

Uueks ringivanemaks valiti koolijuhataja P i h t. Talveõhtuil otsustati korraldada loenguid ja mõned lühiajalised kursused.

Ruhu paigutada põllusaaduste müügist saadud raha?

Kewadel ja füügil on põllupidaja suurimaks mureks tema põllutöö. Arusaadavalt on temal siis vähe aega ja huvi mõelda küsimustele, mis pole otsejelt seotud tema tööga. Sügisel aga, kui wili on koristatud ja põllumees pole enam tööga nii foormatud, kaalutleb ta, kuidas ja kuhu paigutada kõige kindlamalt ja otstarbekamalt töösaaduste müügist saadud raha. Wanasti lahendati see küsimus väga lihtsalt: kogudes kõrbe- ja kuldrublaid sukafäärde ja mattes need aida võranda alla. Tänapäewal mõtleb iga põllumees küllaltki praktiliselt, teades, et see alaline rahakogumise wiis ei ole ajakohane ja et raha tuleb paigutada tuletoowamalt ja kindlamalt.

Igal füügil tugevneb elukindlustuste hantetöö, sest põllumehed ei anna oma raha mitte ainult pankadesse hoiale, waid hakkawad seda ifka enam ja enam ka paigutama elukindlustusse. Maainimeste kaswaw poolthoid elukindlustuse vastu on õigustatud, sest see ühendab otstarbekalt raha kogumist perekonna kindlustamisega, lihtsustab püranduse jagamist laste mahel jne. Elukindlustuse hüwed ja mitmekülgsed rakenduswiisid on üldiselt tuntud ja oleks illearne jessel pikemalt peatuda. Tuleks ainult mainida, et Soomes on inba igal kolmandal ifikul elukindlustuspoliis, millest wõib järeldada, et iga talu-majapidamises leidub vähemalt üks elukindlustus.

Gestis töötab elukindlustuse alal mitu kindlustusfeltsi. Põllumees, kes on otustanud oma elu kindlustada, peab waid otustama, misfugust feltsi eelistada ja misfugustel waatekohalt wäljuda oma wäliku tegemisel. Kuna elukindlustus on pifanajaline leping, on esijoones mõõduandew feltsi kapitalikindlus, sest ainuifki see tagab feltsi kohustuste täitmist. Suurim kodumaa kindlustusfelts on Gestimaa Kindlustus-A/S. „Efa“, kelle wastutussummad ulatawad üle 2.440.000 krooni. Wõrdluselks olgu öeldud, et ülejäänud 11 suurema feltsi wastutussummad on kokku 6.938.284 krooni. Ülalnimetatud Efa kapital, mis on moodustatud peamiselt kindlustuswõtjate preemiatagawaradest, paigutatakse Efa juhatusje poolt suurima ettewaatusje ja hoolikusega. Kindlustusafutiste seadus 22. aprillist 1936. a. § 56 näeb ette kindlustusfondide paigutamist kindlatesje wäärtustesje, nagu näit. kinniswarasse, hüpoteekidesje, riigi- wõi riigi poolst garanteeritud wäärtpaberitesje jne. Peale selle allub selle seaduse põhjal feltside asjaajamine kindlustus- ja kreditaafutiste peainspektuuri riiklise kontrollise, millega on garanteeritud kindlustuswõtjale iga mõeldaw julgolek. „Gesti Statistika“ käesolewa aasta weebriarifuu numברי andmete järgi on kõigi 12 Gestis elukindlustuse alal tegelewa feltsi üldkindlustussumma Kr. 35.762.000, millest langeb ifki „Efa’le“ Kr. 9.449.000, see on üle weerandi kogu summast, kusjuures elukindlustajate arwu poolst on see suhe „Efa’le“ weel soodsam.

Walduis Efa vastu ja tema populaarjus laiemates rahwahulkades on seletataw sellega, et Efa on wana ja suur kindlustusfelts, kes wõitnud oma juhtimise koha elukindlustuse põllul oma soliidse ja ettewaatliku asjaajamisega. Efa on kogu oma tegewuse festel wälja maksnud ainuifki enneaegsete firmajuhtude puhul Kr. 579.842,29, kusjuures ta on tuntud ja luguspeetud kindlustussummade täpse ja kiire wäljamaksu tõttu.